

FOLKETINGETS EU-OPLYSNING

Christiansborg
1240 København K
telefon 3337 3337
euopl@folketinget.dk
www.eu.dk

NR. 19

SEPTEMBER 2015

Danske folkeafstemninger om EU

Folkeafstemninger om EU

Siden 1972 har vi haft syv folkeafstemninger om EU i Danmark.

Afstemningerne har handlet om meget forskellige emner. Lige fra den første afstemning om Danmarks medlemskab af EU til den seneste folkeafstemning i 2014 om den europæiske patentdomstol.

EU-folkeafstemningerne er afholdt i forbindelse med ændringer af EU-samarbejdet. Teknisk set handler EU-folkeafstemningerne derfor om at stemme ja eller nej til Danmarks godkendelse af traktater, som fastlægger rammerne for EU-samarbejdet.

EU-landenes grundlove afgør, om der skal være folkeafstemning

Det er EU-landenes stats- og regeringschefer, som forhandler om traktaterne. Når de har forhandlet sig frem til politisk enighed om en ny traktat, skal den godkendes af hvert enkelt land, før den kan træde i kraft. Det er landenes egne grundlove, som afgør proceduren for en godkendelse, og om der skal afholdes en folkeafstemning.

I Danmark skal Folketinget godkende regeringens indgåelse af aftaler om nye EU-traktater efter særlige regler i grundloven. I visse tilfælde kræver grundloven en folkeafstemning, men folkeafstemninger kan også afholdes, fordi der er et politisk ønske om det i Folketinget.

Bindende folkeafstemninger

Hvis Danmarks godkendelse af en ny traktat f.eks. betyder, at EU kan fastsætte regler,

som gælder direkte for borgerne på et nyt område, hvor Danmark tidligere bestemte, kaldes det suverænitetssafgivelse. I forbindelse med Danmarks godkendelse af nye traktater udarbejder Justitsministeriet en redegørelse for den nye traktats forhold til grundloven. Her vurderes det, om Danmarks godkendelse af traktaten vil indebære suverænitetssafgivelse. Hvis det er tilfældet, skal godkendelsen følge en særlig procedure, som er beskrevet i grundlovens § 20.

Hvis Danmark skal afgive suverænitet, skal Folketinget vedtage en lov, som mindst 5/6 af Folketingets 179 medlemmer stemmer for (150). Kan dette flertal ikke opnås, skal lovforslaget til folkeafstemning for at blive vedtaget. Ved folkeafstemningen stemmes for eller imod lovforslaget. Hvis et flertal stemmer imod lovforslaget, bortfalder det, og Danmark kan ikke godkende traktaten.

Både Maastricht- og Amsterdamtraktaten indebærer suverænitetssafgivelse for Danmark, og da der ikke var 5/6-flertal i Folketinget, skulle der afholdes bindende folkeafstemninger om traktaterne.

Maastrichttraktaten i 1992

Folkeafstemningen om Maastrichttraktaten i 1992 endte med et nej, og Danmark kunne derfor ikke godkende traktaten.

Amsterdamtraktaten i 1998

Folkeafstemningen om Amsterdamtraktaten i 1998 var også bindende. Her stemte et flertal ja til traktaten, som bl.a. indebærer ændringer i EU-samarbejdet om grænsekontrol, indvandring og asyl.

REKORD I EU-FOLKEAFSTEMNINGER

Irland er det EU-land, som har afholdt flest folkeafstemninger om EU, nemlig ni.

TRAKTATER - FRA ROM TIL LISSABON

EU-samarbejdet bygger på tre grundlæggende traktater:

- Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF),
- Traktaten om den Europæiske Union (TEU) og
- Traktaten om Det Europæiske Atomenergifællesskab (Euratom).

Navne som Amsterdam-, Maastricht- eller Lissabontraktaten bruges om de grundlæggende traktater eller ændringer hertil, og de gives efter de byer, hvor regeringslederne på et topmøde blev enige om traktaterne.

DE DANSKE EU-FORBEHOLD

De danske EU-forbehold går ud på, at

- Danmark ikke indfører euroen som valuta i stedet for kronen.
- Danmark ikke deltager i EU's fælles forsvarspolitik.
- Danmark ikke deltager i EU's retlige samarbejde, når der laves regler, som direkte forpligter EU-landenes borgere (overstatsligt samarbejde).
- Unionsborgerskabet ikke træder i stedet for det nationale statsborgerskab (Dette forbehold blev en del af Amsterdamtraktaten og dermed overflødig, da det nu gælder alle EU-lande).

HVOR SKAL KRYDSET SÆTTES?

I vejledningen til folkeafstemningen i 1972 hed det:

Der stemmes om det af Folketinget vedtagne forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De Europæiske Fællesskaber. Der må kun sættes ét kryds.

Den, der stemmer **for** lovforslaget sætter X ved **JA**

Den, der stemmer **imod** lovforslaget sætter X ved **NEJ**

GODKENDELSE I STRID MED GRUNDLOVEN?

I 2008 anlagde en gruppe borgere sag mod stats- og udenrigsministeren. De mente, at Danmarks godkendelse af Lissabontraktaten var i strid med grundloven, da ændringerne af EU-samarbejdet var så væsentlige, at proceduren i grundlovens § 20 skulle være fulgt. Højesteret frifandt i februar 2013 stats- og udenrigsministeren. Højesteret fandt, at Lissabontraktaten ikke "har medført så væsentlige og betydningsfulde ændringer af EU's forvaltning af tidligere overladte beføjelser, herunder overgang fra beslutning ved enstemmighed til flertalsafgørelse i Rådet, at § 20-proceduren [...] skulle have været anvendt."

EMNE	DATO	JA	NEJ	STEMME %
Danmark ind i EF	02.10.1972	63,4%	36,6%	90,1%
Den Europæiske Fælles akt ("EF-Pakken")	27.02.1986	56,2%	43,8%	75,4%
Maastrichttraktaten	02.06.1992	49,3%	50,7%	83,1%
Maastrichttraktaten + Edinburghafgørelsen	18.05.1993	56,7%	43,3%	86,5%
Amsterdamtraktaten	28.05.1998	55,1%	44,9%	76,2%
Ophævelse af euroforbeholdet	28.09.2000	46,8%	53,2%	87,6%
Patentdomstolen	25.05.2014	62,5%	37,5%	55,8%

Folketinget har også mulighed for at udskrive bindende folkeafstemninger, selv om det ikke kræves efter grundloven. Det er sket de gange, hvor der har været det nødvendige 5/6-flertal i Folketinget, men hvor der alligevel har været et politisk ønske om at afholde en bindende folkeafstemning.

Danmarks medlemskab af EF i 1972

Det var tilfældet ved afstemningen i 1972 om Danmarks medlemskab af EU (som dengang hed EF). Et flertal stemte ja, og Danmark blev medlem af EF den 1. januar 1973.

Maastrichttraktaten + Edinburghafgørelsen i 1993

Det var også tilfældet ved afstemningen om Maastrichttraktaten + Edinburghafgørelsen i 1993. Efter det første nej til Maastrichttraktaten forhandlede Danmark med de øvrige EU-lande. Resultatet blev en aftale om fire områder, hvor Danmark skulle være undtaget fra EU-samarbejdet - kendt som de fire forbehold. Folkeafstemningen i 1993 handlede derfor igen om godkendelse af Maastrichttraktaten, men nu med de fire forbehold. Denne gang stemte et flertal ja, og Maastrichttraktaten kunne træde i kraft dog med de danske forbehold, som stadig gælder. Skal forbeholdene afskaffes eller ændres, kræver det en folkeafstemning.

Vejledende folkeafstemninger

Folketinget kan også beslutte at afholde en vejledende folkeafstemning, hvor resultatet ikke er juridisk bindende for Folketinget.

Folkeafstemningen i 1986 om Den Europæiske Fælles Akt også kaldet "EF-pakken" var vejledende. EF-pakken indeholdt flere bestemmelser om fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital i EU, og et flertal stemte ja.

Folkeafstemninger kan bremse traktater

Folkeafstemninger kan indimellem spænde ben for de aftaler, som stats- og regeringschefer

ellers er blevet enige om. Det skete med forfatningstraktaten.

Siden 2001 havde EU's stats- og regeringschefer arbejdet med en ny traktat, som skulle være traktaten over dem alle og erstatte alle de gamle EU-traktater - den såkaldte forfatningstraktat. Imidlertid blev der stemt nej til traktaten ved folkeafstemninger i Frankrig og Holland i maj og juni 2005. Forfatningstraktaten var dermed blokeret og kunne ikke træde i kraft.

Efter en tænkepause i hele EU genoptog EU-landenes regeringer arbejdet med en ny traktat, og i oktober 2007 var Lissabontraktaten klar. Imidlertid stemte irerne nej til Lissabontraktaten ved en folkeafstemning i juni 2008. Efter nye forhandlinger med Irland blev traktaten igen sendt til irsk folkeafstemning i oktober 2009. Denne gang blev resultatet et ja, og den 1. december 2009 trådte Lissabontraktaten i kraft.

Lissabontraktaten og Danmark

Lissabontraktaten kom ikke til folkeafstemning i Danmark. Justitsministeriet konkluderede i sin redegørelse om traktaten, at Danmark ikke ville afgive suverænitet ved at tiltræde Lissabontraktaten, og at der derfor ikke var krav om en folkeafstemning.

Folketingets partier diskuterede dog, om der skulle afholdes en vejledende folkeafstemning, men et flertal var imod. Danmark godkendte derfor Lissabontraktaten ved en lov vedtaget med almindeligt flertal, hvor 90 stemte for og 25 imod.

Mere information - www.eu.dk

Hvis du vil vide mere om de danske folkeafstemninger, kan du gå ind på EU-Oplysnings hjemmesiden. Her kan du bl.a. finde materiale fra folkeafstemningerne, information om traktaterne og Justitsministeriets redegørelser for traktaternes forhold til grundloven.

